

"חומת המגן האנושית" – שבירת סטיגמות, ערבות אזרחית וגבורת המשטרה

לאור דמותו של ניצב משנה ג'.אר דוידוב ז"ל

כתיבת מערך השיעור: אבישי מזרחי - רשת אמי"ת

קהל יעד: כיתות י"א-י"ב | משך זמן: 45-50 דקות | עזרים: מצגת, פתקים, נספח מקורות מודפס.

חלק א': מבוא - רציונל פדגוגי (למורה)

בתהליכי החיברות של בני נוער, היחס כלפי רשויות החוק ואנשי סמכות (כמו משטרה) מלווה פעמים רבות בחשדנות, בניכור, או בראייתם כגוף אוכף ומעניש בלבד. בנוסף, החברה הישראלית רוויה בשסעים, וקבוצות מיעוט זוכות לא פעם ליחס סטיגמטי מכליל. מערך זה מבקש לפרק את שתי התפיסות הללו דרך דמותו מעוררת ההשראה של ניצב משנה ג'.אר דוידוב ז"ל, מפקד משטרת רהט. ג'.אר ייצג מודל של "שיטור קהילתי-אנושי" – מצד אחד לחימה חסרת פשרות בפשיעה, ומצד שני בניית אמון עמוק, כבוד הדדי ואהבה עם האוכלוסייה הבדואית הנורמטיבית. ב-7 באוקטובר, משטרת ישראל הפכה ל"מגן האנושי" של האזרחים, וג'.אר עמד בראש הכוח שהסתער על המחבלים. דרך סיפורו, התלמידים יבחנו מחדש את המושג "החוזת החברתי", את חובתנו לראות את האדם שמעבר לסטיגמה המגזרית, ואת משמעותה של סמכות המבוססת על שירות והקרבה.

רקע על הדמות (תמצית למורה): ניצב משנה יצחק (ג'.אר) דוידוב, קצין משטרה מעוטר, נחשב לאחד הלוחמים הנועזים והמוערכים במחוז הדרומי. בתפקידו כמפקד תחנת רהט, העיר הבדואית הגדולה בישראל, הוא חולל מהפכה של ממש: הוא נלחם בעבריינות ובנשק הבלתי חוקי באומץ לב נדיר, אך בד בבד הפגין כבוד עצום לתושבים הנורמטיביים, ישב באוהלי המכובדים, הקשיב למצוקותיהם, והפך לדמות אהובה ונערצת בעיר. הוא הוכיח שסמכות אמיתית אינה נבנית רק בכוח הזרוע, אלא דרך כבוד ואמון. בבוקר ה-7 באוקטובר, עם היוודע דבר חדירת המחבלים, ג'.אר לא המתין. הוא אסף את פקודיו, חתר למגע אל מול אש תופת באזור צומת רעים כדי להגן בגופו על אזרחים נמלטים, ושם נפל בקרב הרואי יחד עם שוטרים נוספים, תוך שהוא מציל חיי רבים.

חלק ב': מהלך השיעור

1. טבעת רגשית: "המדים והאדם" (10 דקות)

מתודה: אסוציאציות ושבירת פרדיגמות.

המורה מבקש מהתלמידים לכתוב על הפתק את המילה הראשונה שעולה להם בראש כשהם שומעים את המילה "משטרה" (סביר שיעלו מילים כמו: דו"ח, סירנה, כוח, הפגנות). לאחר מכן, המורה מציג נתון קצר: בבוקר ה-7 באוקטובר, משטרת ישראל איבדה עשרות משוטרים, שהיו הראשונים לזנק עם אקדחים בלבד מול עשרות מחבלים חמושים מכף רגל ועד ראש, כדי לחצוץ בין האויב לאזרחים.

דיון פתוח: מה קורה לארגון שבימי שגרה נתפס כ"נותן דוחות", וברגע האמת מתגלה כחומת מגן אנושית? כיצד הפער הזה משפיע על האופן שבו אנו שופטים אנשים בעלי סמכות (מורים, פקחים, מנהלים)?

2. טבעת הערך: לימוד חברות – העמקה בפרשנות (15 דקות)

מתודה: קריאה מונחית ושיח זוגי מתוך הנספח המודפס.

התלמידים לומדים בחברות את הנספח, המתחיל בסטיקור המכונן. הם מתעמקים בפרשנות של הרב שי פירון וג'קי שימל על מהות "החוצה החברתי" ועל מנהיגות חוצת-מגזרים. המורה מלווה את הדיון ומוודא הבנה של הסכנה בהכללה וסטיגמטיזציה של קבוצות מיעוט.

3. טבעת הזהות: "פירוק תיוגים – משפט ציבורי על סטיגמה" (10-12 דקות)

מתודה: משפט ציבורי (סימולציית בית משפט).

המורה רושם על הלוח משפט סטיגמטי מכליל שנפוץ בחברה (למשל: "אי אפשר לסמוך על אנשים מהעיר/השכונה ההיא"). הכיתה מקיימת "משפט" קצר על הסטיגמה: ממנים **שופט**, **קטגוריה** (התובעים את הסטיגמה – מציגים מדוע אנשים נוטים להכליל ומה ה"היגיון" המדומה שלה), **סנגוריה** (המגינה על הפרט מאחורי התיוג ומפרקת את ההכללה ברוחו של ג'י.אר), ושאר התלמידים **כחבר מושבעים**. לאחר שמיעת שני הצדדים, חבר המושבעים מצביע ומכריע, והשופט מנמק את ה"גזר דין": כיצד נכון לראות את האדם הפרטי שמעבר לקבוצה.

לאחר הסימולציה, כל זוג תלמידים לוקח תיוג אמיתי מתוך בית הספר (למשל: "תלמידי מגמת X הם תמיד...", "חילונים/דתיים הם...") ומנסח משפט שמפרק אותו ברוחו של ג'י.אר: "אני מסרב לשפוט את הקבוצה הזו כמקשה אחת, ואני מתחייב לראות את האדם הפרטי שעומד מולי".

4. טבעת האחריות: "להיות מגן אנושי" (10 דקות)

מתודה: קבלת החלטה אזרחית מעשית.

ג'י.אר ושוטריו היו המגן האנושי של החברה. המורה מסביר שבשגרת בית הספר איננו נדרשים לעמוד מול כדורים, אך ישנם תלמידים שזקוקים ל"מגן אנושי" מול אלימות מילולית, שיימינג ברשת, או חרם. כל תלמיד מתבקש לקבל על עצמו החלטה לשבוע הקרוב – לזהות סיטואציה חברתית אחת שבה

מתבצע עוול כלפי חבר או תלמיד שקט, ולהיות ה"חומה" שלו: לעמוד פיזית או מילולית בינו לבין מי שפוגע בו, ללא מורא.

5. משימת חתימה: מכתב למשפחה.

כל תלמיד כותב מכתב אישי קצר למשפחתו של נצ"מ ג'. אר דוידוב ז"ל: ספרו להם מה למדתם מדמותו, ומה הייתם רוצים לאמץ באורחות חייכם מתוך מה שלמדתם עליו.

חלק ג': נספח – דף מקורות מונחה ללמידה בחברותות

הסטיקר המלווה: "הסמכות שלנו לא באה מהכוח של המדים, היא באה מהמחויבות לאזרח שמאחוריהם." (בהשראת מורשתו של נצ"מ ג'. אר דוידוב ז"ל)

תחנה 1: החוזה החברתי וגבורת השוטרים

קטע פרשנות (מתוך "פרקי בנים", הרב שי פירון וג'קי שימל): "בפילוסופיה הפוליטית, המושג 'החוזה החברתי' קובע שהאזרחים מוותרים על חלק מחירותם ומעניקים סמכות למשטרה ולכוחות הביטחון, ובתמורה הכוחות הללו מתחייבים לשמור על חייהם, רכושם ושלומם של האזרחים. בימי שגרה, קל לראות במשטרה מטרד המגביל את החופש שלנו. אך ב-7 באוקטובר, החוזה החברתי התממש בצורתו העילאית והכואבת ביותר. ג'. אר דוידוב ושוטריו לא נלחמו למען כיבוש יעד אסטרטגי; הם נסעו ברכבים רגילים, חמושים באקדחים, ישירות אל מול מכונות ירייה, פשוט כדי לעמוד בגופם בין הרוע המוחלט לבין אזרחים חפים מפשע. זוהי גבורה שאינה נובעת משנאת האויב, אלא מאהבה מוחלטת לאזרח."

פתיחת מושגים:

- **החוזה החברתי (ג'ון לוק / ז'אן ז'אק רוסו):** ההסכמה הבלתי כתובה שבין החברה לשלטון, המהווה את הבסיס המוסרי לקיומם של חוק וסדר.
- **הקו הכחול הדק:** המושג המתאר את כוחות המשטרה כקו הדק המפריד בין סדר אזרחי לכאוס מוחלט ואנרכיה.

שאלות:

- מהו ההבדל המהותי בין הגבורה הנדרשת מחייל לכיבוש יעד, לבין הגבורה הנדרשת משוטרי שמגן על צומת אזרחי?
- כיצד ההבנה של "החוזה החברתי" משנה את האופן שבו אתם מסתכלים על אנשי סמכות שמציבים לכם גבולות ביומיום?

תחנה 2: מנהיגות שרואה את האדם מעבר לסטיגמה

קטע פרשנות (מתוך "פרקי בנים", הרב שי פירון וג'קי שימל): "אחת הסכנות הגדולות של חברה במשבר היא הנטייה להכללה ולגזענות. ג'י.אר דוידוב פיקד על תחנת המשטרה ברהט. במקום לראות בקהילה כולה איום או גורם עוין בגלל ארגוני פשיעה, הוא בחר לראות את הרוב המוחלט של התושבים כאזרחים נורמטיביים הזקוקים להגנתו. הוא שילב בין יד ברזל מול פורעי החוק, לבין לב רחב, כבוד והקשבה למנהיגי הקהילה ולתושבים הפשוטים. הוא הוכיח שמנהיגות אמיתית אינה נכנעת לדעות קדומות. כדי לייצר ביטחון, עליך קודם כל לייצר אמון, וכדי לייצר אמון – עליך לראות באדם שעומד מולך שותף, ולא אויב פוטנציאלי."

שאלות:

- הרב פירון וג'קי שימל מתארים את השילוב של "יד ברזל ולב רחב". האם שתי התכונות הללו סותרות זו את זו? כיצד שילוב שלהן הופך מנהיג לסמכותי ומוערך יותר?
- מורשתו של ג'י.אר ברהט מלמדת על סירוב להיכנע לסטיגמה. כיצד ניתן ליישם את המורשת הזו בתוך מסדרונות בית הספר שלנו, במפגש עם תלמידים שאנו נוטים "לקטלג" מראש?